

YENİ DİNSEL
TAHAMMÜLSÜZLÜK
Kaygılı Bir Çağda Korku Siyasetinin
Üstesinden Gelmek

Martha C. Nussbaum

phoenix

Bu kitabın yayın hakkı PHOENİX YAYINEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Yeni Dinsel Tahammülsüzlük:

Kaygılı Bir Çağda Korku Siyasetinin Üstesinden Gelmek

Martha C. Nussbaum

Orijinal Künye: *The New Religious Intolerance: Overcoming the Politics of Fear in an Anxious Age*, Harvard University Press, © 2012

Çeviri: Berkay Ersöz

Editör: İsmail Yılmaz

Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni: Gamze Uçak

©Phoenix Yayınevi Tüm Hakları Saklıdır.

Nisan 2018, Ankara

ISBN No: 978-605-9801-79-9

Phoenix Yayınevi-Ünal Sevidik

Yayıncı Sertifika No: 11003

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay/Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 81 pbx

Faks: 0 (312) 419 16 11

e-posta: info@phoenixkitap.com

http://www.phoenixyayinevi.com

Baskı:

Tarcan Matbaacılık Yayın. San.

Sertifika No: 25744

İvedik köy mah. İvedik cad. No: 417/ A

Yenimahalle/ANKARA Tel: (0312) 384 34 35

Dağıtım:

Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 81 pbx

Faks: 0 (312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

http://www.siyasalkitap.com

Arnold Jacob Wolf'un (1924-2008) anısına

İçindekiler

Önsöz.....	9
1 Din: Kaygı ve Kuşku Zamanı	15
2 Korku: Narsistik Bir Duygu	39
3 İlk İlkeler: Vicdana Eşit Saygı.....	83
4 Kardeşimin Gözündeki Çöp: Taraflsızlık ve Sorgulanmış Hayat	127
5 İç Gözler: Saygı ve Duygudaş İmgelem	173
6 Park51 Olayı.....	227
7 Korku Siyasetinin Üstesinden Gelmek	283
Dizin	289

İnsan denen hayvanı en iyi tanımlayan duygu kaygıdır. Kulsurlarımızın olağan biçimde kendilerini gösterdiği hallerde onlara verdiğimiz en genel ad belki de budur. Bu bir çeşit açgözlülük, bir çeşit korku, bir çeşit kıskançlık, bir çeşit nefret olabilir. Bu iç karartıcı hali kontrol altına almak için küçük adımlar bile atacak kadar bu sorunun farkına varabilmiş kimseler ne talihlidir. ... İnsan ruhunun doğal eğilimi benliğini korumak yönündedir.

Iris Murdoch, *Kara Prens*

Bunda bu kadar büyütülecek ne var, bilmiyorum. Önemli olan din özgürlüğü, değil mi?

“Cassandra”

(Sıfır noktası yakınlarındaki
New York Dolls kulübünde çalışan bir
striptizcinin, kulübün bitişğinde yapılması teklif
edilen İslami toplum merkezi hakkındaki yorumu)

Önsöz

Bu kitabı yazma fikri aklıma, *New York Times*'ın "The Opinions" adlı çevrimiçi yorum sayfasının felsefe bölümü "The Stone" için bir köşe yazısı yazmam istendiğinde gelmişti. Bu köşe yazısında Avrupa'da teklif edilen *burka* yasaklarını ele almış ve bu kitabın üçüncü ve dördüncü bölümlerinde yer alan fikirleri ortaya koymuştum. Köşe yazım hakkında yapılan yorumların hacmi, çeşitliliği ve yoğunluğu beni oldukça şaşırtmıştı. İlk makalemle aşağı yukarı aynı uzunlukta bir cevap yazısı kaleme almama da izin verilmişti. Fikirlerimden bazılarını geliştirmeme yardımcı oldukları için editörlere ve yorumlarını gönderen yaklaşık yedi yüz insana minnettarım. O noktada konu hakkında kısa bir kitap yazma fikri bana cazip gelmeye başlamıştı. Bu projeyi şekillendirirken coşkumu paylaştığı ve bana yardımcı olduğu için Harvard Üniversitesi Yayınları'nda çalışan editörüm Joyce Seltzer'e müteşekkirim. Chris Skene ve Robert Greer de araştırmalarımın paha biçilmez yardımlarında bulundular. Kitabımın taslağı hakkında yaptıkları zengin ve beni bazı fikirlerimi sınamaya iten yorumları dolayısıyla Rosalind Dixon, Aziz Huq, Saul Levmore, Ryan Long ve Chris Skene'e de ayrıca teşekkür ediyorum. Kitabımın bazı bölümlerini Chicago Üniversitesi Hukuk Okulu'nda yapılan bir çalıştayda sundum. Bu süreçte metni önceden okumak için epey zaman harcayan ve ayrıca kitabın son halini almasını sağlayan hayati nitelikli birçok anlamlı ve farklı soruyu ortaya atan meslektaşlarıma her zaman olduğu gibi yine teşekkür borçluyum: Dahwood Ahmed, Eric Biber, Jane Dailey, Lee

Fennell, Bernard Harcourt, Richard Helmholz, Todd Henderson, Brian Leiter, Richard McAdams, Eduardo Penalver, Ariel Porat, Eric Posner, Mike Schill, Geoffrey Stone, Laura Weinrib ve Albert Yoon. Hepinize çok teşekkür ediyorum.

Bu kitabı, Amerikan Reformcu Yahudiliği konusunda usta olan ve benim kendi dinsel yaşamımda çok önemli bir yere sahip merhum Arnold Jacob Wolf'a ithaf ediyorum. Tanıştığım en bilge insanlardan biri olan Arnold hem toplumsal adalet tutkusuna hem de derin bir dinsel ilgiye sahipti, üstelik bu ikisi öğretmenlik dehasıyla bir aradaydı (hırçın, çıldırtıcı ve eğlenceli olmasının yanı sıra Sokratik bir tartışma tutkusuna ve hiç de Sokratik olmayan bir duygudaşlık kurma becerisine ve mizah yeteneğine sahipti). 2008 Ağustos'unda yapılan yetişkin *bat mitsva* törenimde benim için dua ettiği için kendimi çok şanslı hissedirim. Ne yazık ki aynı yılın Aralık ayında, seksen dört yaşında hayata gözlerini yumdu. Reformcu bir cemaat olan KAM İsaiah İsrail'in eski bir geleneğini izleyen Arnold, dinler arası anlayışın tutkulu bir taraftarıydı. Hem Hıristiyan ve Müslüman gruplarla hem de yerel Afrikalı-Amerikalı kiliseleriyle ortak etkinlikler düzenlemişti. (Şimdilerde Başkan Obama'nın eviyle aynı sokakta bulunmasıyla ünlü KAM sinagogu hem Louis Farrakhan'ın evine hem de büyük bir Afrikalı-Amerikalı camisine de yakındır.) Ayinlerde söylenen başlıca ilahiler yeniden yazılmış, böylece cemaatin sadece "İsrail halkı için" değil, "tüm dünya halkları için" şarkı söylemesi sağlanmıştı.

Arnold'u ilk kez gören biri, Orta Avrupa'nın peri masallarındaki trollerden birini, mesela kısa, tıknaz, aksakallı ve boğuk ve homurdanmaya varan sesi hırçın karakterine gayet yakışan bir Rumpelstiltskin gördüğünü sanabilirdi. Ama hoşnutsuzluğun ve kıskançlığın kölesi olan Rumpelstiltskin'in en azından benim hayallerimde donuk ve tedbirli gözleri olmasına rağmen, Arnold'un gözleri kıvılcımlar saçardı, bu gözlerde genç veya yaşlı, kınadığı, azarladığı, hatta alay ettiği tüm insanlara yönelik duygularının türlü renklerini görebilirdiniz.

‐Din ciddi bir iştir,‑ derdi, ‐ama bu cemaat Őaka gibi.‑) Onunla aynı yaşlarda olan haham Eugene Borowitz, Arnold’un cenazesinde, onun her Őeyden önce bir sevdalı olduğunu söylemişti ve ardından ‐Yahudileri sevmenin hiç de küçümsenecek bir başarı olmadığını‑ eklemişti. Bu başarıyı ilk gözlerinde görürdünüz, çünkü onun temelinde her Őeyden önce gerçek bir merak ve başkalarını oldukları gibi görmeye isteklilik –aynı zamanda tüm kusurlarıyla, olduğu gibi görülmeye isteklilik– yatıyordu. Arnold hiçbir zaman önce çuvaldızı kendine batırmadan bir eleştirmede bulunmazdı.

Arnold hakkında, birbirleriyle çelişik görünen iki öykü anlatılır. Bar ve bat mitsva sınıflarında, çocuklar bir Őeyden Őikâyet ettiklerinde ‐Bunlar sizin meseleniz değil‑ dermiş. Fakat cenazesinde anlatıldığına göre, haham arkadaşlarıyla yaptığı Tevrat çalışma toplantılarında insanlara sık sık ‐Söz konusu olan daima sizin hayatınızdır‑ dermiş. Bu bakımdan tutarsız mıydı? Őayet biraz derin düşünüp bir insanın hayatının sadece kendisi ile ilgili olmadığını söylersek bu iki öyküyü toparlayabiliriz. Arnold iç gözleme inanırdı. Metinleri okuyan insanların, bu metinlerin onları derinlerdeki bir benlik bilgisine ve özeleştirmeye yönlendirmesine izin vermelerini isterdi. Ama sonuçta, bu adı hak eden her türlü benlik bilgisi, başkalarının da en az sizin kadar gerçek olduğunu ve kendi hayatınızın sadece sizden ibaret olmadığını söyleyecektir. Her Őey başkalarıyla bir dünyayı paylaştığınız gerçeğini kabul etmekte ve başkalarının iyiliğini hedefleyerek eylemde bulunmakta gizlidir. Arnold, sadece kendini düşünen gençlere başkasına odaklanmayı öğütler, entelektüel hahamlara ise kişinin kendini sorgulaması gerektiğini vurgulardı. Ama sonuçta vermeye çalıřtđı mesaj aynıydı: Kendinizi tanıyın, böylece kendi dışınıza çıkabilir, adalete hizmet edebilir ve barışa katkıda bulunabilirsiniz.

Sonuç olarak benim de bu kitapta aktarmayı umduğum mesaj tam olarak budur.

Dizin

- 11 Eylül, 24, 63, 65, 71, 72,
74, 80, 227, 228, 230, 232,
234, 235, 236, 237, 238,
239, 240, 243, 244, 249,
250, 252, 254, 256, 258,
266, 267, 269, 270, 271,
274, 277, 281
- ABD Senatosu, 25
- ABD Temsilciler Meclisi,
17, 73, 75, 109
- adalet, 10, 60, 84, 108, 135,
181, 216, 219, 246, 248
- Adhami, Şeyh Abdallah,
238
- Afganistan, 72, 232
- ahlak, 151, 181
- Alaska Airlines, 24
- Albright, Madeleine, 232
- Alito, Samuel, 98
- Almanya, 15, 18, 32, 33, 40,
161, 175, 195, 199, 265
- Amiş, 160, 213
- Anaksarkhos, 39
- anensefali, 89
- Aristoteles, 50, 51, 52, 53,
54, 55, 57, 60, 284
- Armani, Giorgio, 18
- Asch, Solomon, 56, 57
- asimilasyon, 32, 66, 85,
198, 205, 210, 211
- askerlik, 95, 96, 99, 100,
102, 103, 105, 115, 116,
161
- Aslam, Nadeem, 275
- Aşağı Manhattan, 228, 229,
230, 233, 234, 236, 238,
240, 243, 259, 261, 262,
264
- Aşoka, 84, 285
- Atina, 83, 127, 128, 129,
283, 286
- Auschwitz, 251, 268, 269,
271, 272
- Austin, J. L., 78

Avustralya, 35, 36, 71, 74,
186, 187
Avusturya, 202
Aziz Patrick Günü, 36
Bangladeş, 77, 276
Barbados, 184
başörtüsü, 18, 20, 25, 139,
154, 265
Batı Bengal, 231
Batson, Daniel, 179, 180
Belçika, 17, 18, 133
Benedict, Papa, 271
beşinci kol faaliyetleri, 75,
215
Biarritz (roman), 41
Bielefeldt, Heiner, 72
Birinci Siyonist Kongre, 42
biyoloji, 55
Bloom, Paul, 181
Bloomberg, 62, 63, 234, 236,
237, 238, 247, 248, 249,
254, 278, 280
Borghesio, Mario, 23
Boudlal, Imane, 26
Breivik, Anders Behring,
22, 23, 70, 71, 73, 74, 75,
76, 78, 79, 80, 235, 267
Brennan, William, 108
Britanya, 33, 36, 78, 190,
195, 202, 205, 212, 278
Brooks, David, 175
Buchanan, Pat, 36
Budizm, 84, 285
burka, 9, 17, 67, 68, 105, 133,
134, 135, 136, 139, 141,
142, 144, 147, 149, 150,
151, 153, 154, 156, 159,
161, 164, 166, 168, 169,
247, 263, 272
Burlington Palto Fabrikası,
228, 229, 234, 244
Bush, George W., 232, 256,
267, 277
cami, 19, 27, 29, 65, 70, 133,
228, 236, 239, 240, 245,
249, 251, 252, 255, 256,
260, 261, 263, 264, 266,
278
Canonicus, 187, 188, 189
Capriate, 19
Cenova, 20
Chicago, 9, 27, 28, 30, 33,
36, 56, 74, 135, 137, 140,
141, 142, 144, 145, 153,
167, 172, 175, 182, 261
Chinmaya misyonu, 27
Churchill, Winston, 286
Clinton, William Jefferson,
109
Cohen, Roger, 208, 210,
250, 251, 280, 281
Coke, Sör Edward, 184, 185
Colley, Linda, 33
Cordoba Evi, 233, 258
Cordoba İnisiyatifi, 232,
233
Cosby Show, The, 212

Coutela, Jacques, 22
Cromwell, Oliver, 195
çağlayan (cascade), 56, 61
Çin, 92
çirkinlik yasaları, 144
çoğulculuk, 93, 198, 275
çoğunluk, 41, 43, 94, 100,
107, 109, 110, 112, 121,
123, 125, 133, 134, 141,
155, 165, 168, 176, 198,
209
Dante, 81, 91
De Angeli, Marguerite,
213, 214, 216, 218, 219,
222, 223
demokrasi, 252, 283
Denetime Tabi Maddeler
Yasası, 111, 114
dışlama, 35, 217
Dickens, Charles, 203
Din Savaşları, 15
Disney, 26
Disneyland, 26
Disraeli, Benjamin, 205
Dohm, Christian Wilhelm
von, 197, 198, 199, 205
dostluk, 150, 185, 187, 188,
198, 201, 207, 209, 218,
224, 225, 239, 248, 251,
258, 273, 280, 282, 288
Dreyfus, Albert, 61
Duncan, Rex, 29
duygudaş imgelem, 224
duygudaşlık, 10, 49, 182,
208, 209, 210, 221, 274
Egerkinger Komitesi, 66
Ekber (Sultan), 84, 231, 285
el altında bulunurluk
kestirmesi, 60, 63, 68, 72
El-Gamal, Sharrif, 228, 229,
230, 231, 233, 234, 238,
239, 240, 241, 253, 258,
259, 260, 261, 262, 269,
270, 274, 281
Eliot, George, 202, 205, 206,
207, 208, 209, 210, 211,
218, 275, 276
Ellis Adası, 35
Ellison, Ralph, 173, 174,
179, 203, 279
empati, 179, 180, 182, 256,
273
Endonezya, 77, 253, 276
Eski Ahit, 132, 195
Eski Düzençi Amişler, 105
Estonca, 34
eşcinsellik, 238
eşit saygı, 87, 88, 89, 92, 99,
100, 112, 114, 117, 122,
134, 149, 152, 164, 171,
177, 183, 286
eşitlik, 15, 35, 60, 64, 84, 86,
92, 94, 101, 112, 121, 124,
171, 265, 286
Euripides, 39
Euthyphron, 127, 128, 129,
131

FBI, 24, 28, 76, 77, 78, 161, 234
feminizm, 70, 147
Ferisiler, 132
Fince, 34
Finlandiya, 20, 21, 22, 33, 35, 121
Forster, E. M., 275
Fox News, 19, 28, 72, 236, 240
Foxman, Abraham, 237, 250, 251, 268, 272
Fransa, 17, 18, 22, 33, 133, 166, 167, 169, 195
Freeman, Suldaana, 138
Friedman, Thomas, 247, 248, 249
Gabriel, Brigitte, 77, 78, 236
Gandhi, Mohandas, 36, 71
Geller, Pamela, 71, 76, 77, 78, 79, 235, 236, 237, 240, 253
German, Mike, 77
geyeler, 57, 278
Gilman, Sander, 58, 59
Gingrich, Newt, 236, 250, 252, 253, 263
Godse, Nathuram, 71
Goedsche, Hermann, 41
Gowdy, Barbara, 89
Güney Afrika, 35
Güney Asya, 278
Güney Avrupa, 23
Haçlı seferleri, 15, 200
Hamas, 233
Hanson, C. Lee, 236
hayvansılık, 59
Helsinki, 21
Herodot, 286
Hıristiyanlık, 123, 205, 209, 267, 271
HIV/AIDS, 158
Himmelfarb, Gertrude, 206, 210
Hindistan, 35, 36, 56, 64, 77, 84, 93, 153, 163, 231, 250, 253, 275, 276, 285, 286
Hint-Moğol İmparatorluğu, 84
Hobsbawm, Eric, 33
Hollanda, 18, 133, 135
Hollander, Anne, 58
Hughes, Karen, 22, 232
Huq, Aziz, 9, 30, 31, 74, 75, 142, 275
Ingraham, Laura, 234, 235
Irene Kasırgası, 62
işleme, 35
İkinci Dünya Savaşı, 34, 78, 215
imgelem, 41, 175, 178, 179, 180, 181, 206, 207, 209, 224, 243, 273, 276
İncil, 129, 131, 132, 164, 222
İngiliz Savunma Ligi, 73
intibak, 114, 115

- İslam, 20, 22, 25, 27, 29, 30,
31, 44, 66, 68, 72, 73, 76,
77, 105, 133, 138, 146,
151, 170, 196, 231, 232,
234, 235, 236, 237, 240,
251, 252, 253, 255, 256,
267, 270, 272, 274, 276,
277
- İslamofobi, 28, 256
- İspanya, 18, 133, 163, 195,
233
- İsrail, 10, 41, 203, 210, 211
- istihdam, 31, 160
- İsviçre, 19, 27, 31, 65, 66,
67, 68, 69, 70, 263
- Joyce, James, 9, 157
- Julius, Anthony, 196, 202,
203, 206, 208, 209
- Kalevala*, 34
- kalıpyargılar, 195, 205
- Kant, Immanuel, 86, 87,
130, 131, 133, 164, 172,
174
- Kantçı-Hıristiyan
perspektif, 131, 197, 198
- Karmelit rahibeleri, 268,
269
- katılımcı imgelem, 178
- Katoliklik, 15, 16, 24, 148
- Kennedy, Anthony, 37, 97
- kırılğanlık, 90, 122
- kırılğanlık öncülü, 90
- kıpa*, 32, 176
- kirlenme, 58, 63
- Kolbe, Maximilian, 269
- Korku, 7, 37, 38, 39, 40, 42,
43, 46, 47, 48, 49, 50, 51,
53, 57, 59, 61, 62, 63, 65,
71, 75, 79, 80, 81, 83, 119,
128, 136, 148, 183, 186,
190, 196, 203, 227, 256,
266, 279, 287, 288
- Korsgaard, Christine, 87
- Kosova, 18, 67
- Ku Klux Klan, 74, 150, 151,
267, 280
- Kuzey Ligi, 20, 23
- Kübalı göçmenler, 97
- kürtaj, 267
- laiklik, 168
- Lakhes*, 128, 129
- Lanzmann, Claude, 270
- Lazarus, Emma, 35
- LeDoux, Joseph, 45, 46
- Lessing, Gotthold
Ephraim, 195, 199, 200,
211
- Locke, John, 93, 96, 97, 99,
102, 107, 114, 125, 132,
133, 164, 246, 264, 265
- Lord Devlin, 243
- Luteryen Kilisesi, 121
- Macarca, 34
- Mahfuz, Necip, 275
- Makedonya Ortodoks
Kilisesi, 27
- Maritain, Jacques, 86
- Marshall, Thurgood, 108

- Martel, Charles, 22
Martin Luther King, 172
Massachusetts Koyu
    Sömürgesi, 186, 189
Matta İncili, 129
McCarthy dönemi, 43, 78
Mendelssohn, Moses, 197,
    199
Mennocular, 23, 100, 105,
    122, 176
Mısır, 75
Miantonomi, 189
Mill, John Stuart, 47, 48, 49,
    54, 80, 243, 272
Minare, 68
Minare Saldırısı (oyun), 67
Mirza, Mansoor, 256, 257
Mormonlar, 16, 24, 40, 148
Mosse, George, 33
Müslümanlar, 31, 57, 75,
    84, 93, 183, 200, 227, 231,
    233, 235, 240, 244, 247,
    250, 253, 255, 257, 261,
    266, 267, 269, 274, 275,
    276, 278, 286
Narragansett
    Kızılderilileri, 174, 175,
    184, 186, 187, 189, 190,
    193
Naziler, 64
Nazizm, 15
nesneleştirme, 146, 147, 148
New York, 7, 9, 18, 19, 22,
    23, 24, 25, 27, 28, 29, 30,
    31, 33, 41, 45, 50, 58, 59,
    62, 74, 75, 81, 103, 106,
    142, 146, 148, 155, 157,
    159, 161, 164, 180, 184,
    196, 197, 206, 216, 217,
    227, 228, 230, 231, 232,
    234, 235, 236, 237, 238,
    242, 244, 247, 248, 249,
    251, 252, 254, 255, 257,
    258, 259, 260, 261, 265,
    266, 268, 274, 277, 278,
    279, 281, 282
Newport Yahudi Cemaati,
    94, 95
nezaket, 149, 150, 189, 191,
    193, 202
nikap, 17
Nikomakhos'a Etik, 53, 54
Noor Abdallah, 26
Norveç, 65, 70, 71, 78
Obama, Barack, 10, 235,
    238, 254, 255
Oklahoma saldırıları, 23,
    29, 30, 37, 73, 74, 139, 267
Ortadoğu, 72, 77, 137, 195,
    278
Osmanlı İmparatorluğu, 84
Ölümcül Cazibe, 43
önyargı, 172
özgürlük, 35
Paladino, Carl, 237
Palin, Sarah, 236, 242, 247,
    250, 251, 265, 274

- Park51, 5, 227, 229, 231,
233, 239, 243, 251, 257,
258, 264, 265, 267, 269,
270, 272, 273, 276, 280,
281, 282
- Peloponnesos Savaşları*, 52,
128
- Pequot kabilesi, 188
- Peretz, Marty, 250, 252,
253, 254, 263
- Peyote, 106, 107, 111
- Platon, 127
- Polonya, 268, 269
- Proust, Marcel, 61
- Providence, Rhode Island,
184, 187
- Pyrrhon, 39
- Quakerlar, 23, 93, 100, 102,
103, 105, 122, 176, 213,
214, 215, 216
- Quine, W.V.O, 78
- radikal İslam, 73
- Rawls, John, 87, 92
- Retorik, 49, 50
- Rhode Island, 23, 98, 99,
184, 187, 188
- Rice, Condoleezza, 232
- Robinson, Jenefer, 46, 74
- Roma Katolikleri, 40
- Santeria dini, 37, 97, 133,
264
- Scalia, Antonin, 37, 97, 107,
108, 110, 113, 114, 133,
160, 164, 264, 265
- Schulhofer, Stephen, 74
- seküler, 30, 86, 98, 109, 110,
112, 115, 117, 149, 257,
284
- Seneca, 90
- Seth, Vikram, 275
- Shakespeare, William, 196,
203, 209
- sıfır noktası, 243, 250
- Sibelius, Jean, 34
- Sihler, 24
- sisit*, 277
- Siyon Bilgelerinin*
Protokolleri, 59, 196
- Siyon Liderlerinin*
Protokolleri, 41
- Soğuk Savaş, 24, 43, 215
- Sokrates, 16, 53, 127, 128,
129, 130, 131, 164, 283,
284, 286
- Southwest Airlines, 25, 26
- Spencer, Robert, 71, 75, 76,
77, 78, 235
- Sri Lanka, 257
- Stein, Edith, 269
- Stevens, John Paul, 266
- Stoacılar, 87, 90
- Straw, Jack, 135
- Sufilik, 231
- Suudi Arabistan, 232, 252,
260
- şeffaflık, 135
- Şeriat hukuku, 23, 29
- Taliban, 232

- Tamil Kaplanları, 257
Tanrı, 86, 91, 96, 99, 102,
132, 185, 187, 188, 190,
193, 198, 201, 271, 284
tarafgirlik, 57
tarafsızlık, 5, 93, 117, 127
tecavüz, 91
*The White Bone (Beyaz
Kemik)*, 89
Thukydides, 52
tiksinti, 57, 60
Time dergisi, 255, 256, 257,
274
Timur (İmparator), 56
Tourette sendromu, 144
Türkiye, 67, 154, 162
Ulusal Cephe (FN), Fransa,
22
Ulusal kimlik, 38
Usame Bin Ladin, 232
Utoya Adası Katliamı, 22
Vaftizciler, 23
vicdan, 94, 95, 101
Vietnam Savaşı, 116
Voss (roman), 37
Wallace, George, 281
Wangen bei Olten Camisi,
66
Washington, George, 74,
75, 94, 95, 102, 103, 215,
254, 285
White, Patrick, 37
Whitman, Walt, 250, 287
Williams, Roger, 23, 90, 98,
99, 100, 117, 123, 125,
132, 150, 174, 175, 184,
185, 186, 187, 188, 189,
190, 191, 192, 193, 194,
202, 211, 214, 225, 246
Willowbrook, 27
Wolf, Arnold Jacob, 3, 10
Wright, George, 25
Yahudi Soykırımı, 270
Yahudiler, 23, 24, 32, 40,
41, 57, 58, 60, 100, 123,
151, 183, 195, 196, 197,
199, 202, 203, 205, 207,
211, 218, 270, 279, 285
Yehova Şahitleri, 16, 24, 40,
157
Yeni Ahit, 195
Yeni Zelanda, 35
yurttaşlık, 29, 114, 138, 197
Zola, Emile, 61
zorlayıcı kamu çıkarı, 159,
177